

Анна КЛЕЦОВА,
аудитор, судовий експерт,
Аудиторська фірма «Зевс», м. Суми

ЗАПРОШЕННЯ ДО ПОДАТКОВОЇ

Віднедавна, а саме з березня 2015 року, платникам податків «полетіли» масові запрошення завітати до податкової інспекції. Ці запрошення в народі з іронією називають «листами щастя». З'ясуємо, що таке «запрошення», які права й обов'язки у платників, як реагувати та яка передбачена відповідальність за неявку до податківців.

Як правильно запросити платника податків

Підпункт 20.1.1 ПКУ справді надає право контролюючому органу **запрошувати** платників податків. Важливо звернути увагу на мету запрошень, а саме для перевірки:

1) правильності нарахування податків, зборів, платежів;

2) своєчасності сплати податків, зборів, платежів;

3) дотримання вимог іншого законодавства, у т. ч. законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи.

Як бачимо, у статті йдеться виключно про **запрошення** платника податків. Запрошення, на відміну від повістки, яка передбачає **обов'язкову** явку до органу, що зробив виклик, дозволяє говорити про добровільність дій платників у відповідь на такі запрошення. Чи це справді так? З'ясуємо докладніше. Почнімо з аналізу кожної з підстав.

Щодо «*перевірки правильності нарахування податків, зборів, платежів*» зазначимо, що пункт 75.1 ПКУ передбачає право контролюючого органу проводити камеральні, документальні та фактичні перевірки. Порядок проведення кожної з них передбачено у статтях 76, 78, 80 ПКУ. Але жодна з норм цих статей не передбачає надсилання запрошень! Крім того, присутність платника податків під час камеральної чи документальної невиїзної переві-

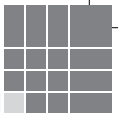
ки взагалі є необов'язковою. А от щоб провести документальну виїзну чи фактичну перевірку у присутності платника податків, запросити такого платника податків згідно з пп. 20.1.1 ПКУ недостатньо. Стаття 81 ПКУ передбачає як мінімум наявність обов'язкових документів: направлення на проведення перевірки, копії наказу про проведення перевірки та службові посвідчення перевіряльників.

Випадки запрошення для перевірки «*своєчасності сплати податків, зборів, платежів*» можливі тоді, коли, наприклад, з вини банку порушено строки сплати або має місце перерахування не в повному обсязі податків, зборів, платежів. **Платник податків, завітавши до податкової, надає лист із копіями платіжних документів, що засвідчують факт їх своєчасного подання до установи банку.** У такому разі штрафні санкції до підприємства/підприємця не застосовуються.

Підстава для перевірки «*дотримання вимог іншого законодавства, контроль за додержанням якого покладено на податкові (контролюючі) органи*», на перший погляд, дає податковому органу необмежене право на запрошення. Бо, на жаль, ПКУ не містить визначення чи переліку, що таке «*інше законодавство, контроль за додержанням якого покладено на податкові (контролюючі) органи*».

Але ж стаття 19 Конституції України зобов'язує органи влади діяти лише **на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України**. «На підставі» означає, що податковий орган зобов'язаний діяти на виконання закону, за умов та обставин, визначених ним. «У межах повноважень» означає, що він повинен вчиняти дії, не виходячи за межі прав та обов'язків, установлених законами. «У спосіб» означає, що суб'єкт владних повноважень зобов'язаний дотримувати встановленої законом процедури вчинення дії і повинен обирати лише встановлені законом способи правомірної поведінки при реалізації своїх владних повноважень.

Повноваження податківців передбачені у підпунктах 19-1.1.4, 19-1.1.14, 19-1.1.15, 19-1.1.16, 19-1.1.18, 19-1.1.19, 19-1.1.35, 19-1.1.37, 19-1.1.39, 20.1.10, 20.1.11, а також пп. 75.1.2 ПКУ. Крім того, на них покладено нагляд за регулюванням обігу готівки відповідно до п. 3 Указу Президента від 12.06.95 р. №436/95, забезпечення адміністрування єдиного внеску відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України від 08.07.2010 р. №2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», контроль за проведенням розрахунків за товари (послуги) та операцій з купівлі-продажу іноземної валюти відповідно до ст. 15 Закону України від 06.07.95 р. №265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», контроль за дотриманням порядку відпуску спирту етилового та сплати акцизного податку за Законом України від 19.12.95 р. №481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів». Тобто права податківців передбачені не лише ПКУ, а й іншими нормативно-правовими актами. Відповідно, податківці не мають права виходити за межі повноважень, передбачених законодавством, чи здійснювати контроль, якщо його на них не покладено ані в ПКУ, ані в інших законах.

На жаль, ці норми не зведені в єдиний перелік, чим «вдало» користуються податківці, часто перевищуючи свої чітко визначені повноваження. Як приклад — порядок укладення та узгодження господарських договорів не входить до сфери контролю податкового органу, а оцінка їх належності чи висновки про нікчемність не входить до повноважень податкових ревізорів.

У практиці автора статті доволі часто траплялися повідомлення про запрошення платника податків, у яких зазначалися підстави: «для співбесіди», для з'ясування «підстав низького податкового навантаження», «причин відсутності використання найманих працівників при розмірах доходу понад 500000 грн», «причини збитковості», «причин застосування неповного робочого дня» тощо. Як доведено вище, сфера контролю податківців чітко визначена за принципом «дозволено лише те, що прямо

передбачено законом». А перелічені «підстави» взагалі не відповідають жодним нормам законодавства, тому є перевищенням службових повноважень.

Йдемо далі. У пп. 20.1.1 ПКУ зазначено, що «письмові повідомлення про такі запрошення надсилаються в порядку, встановленому ст. 42 цього Кодексу, не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня запрошення рекомендованими листами, в яких зазначаються підстави запрошення, дата і час, на які запрошується платник податків (представник платника податків)». Важливо звернути увагу, що запрошення:

1) має бути письмовим, а не, як часто трапляється, — дзвінок інспектора з податкової: «терміново прийдіть та розкажіть»;

2) надсилається платнику податків рекомендованим листом із повідомленням про вручення за 10 календарних днів. Ця норма також часто порушується — не дотримуються строки або надсилається не рекомендований, а простий лист із пропозицією «запрошуємо до Н-ської ДПІ за адресою...»;

3) обов'язково зазначаються підстави запрошення, які ми розглянули вище. Тобто платнику податку має бути чітко зрозуміло, чому його запрошують до податкового органу, з якої причини чи за які порушення. Дуже часто платники податків стикаються з необґрунтованими вимогами та порушеннями з боку податківців. Немає сенсу погоджуватися з протизаконними вимогами працівників податкових органів. У разі якщо жодна з перелічених у пп. 20.1.1 ПКУ підстав податківцями у запрошенні не зазначена, то це процедурне порушення може бути підставою для законного невиконання платником податку вимог податкового органу. Якщо провести аналогію з отриманням запиту, то згідно з п. 73.3 ПКУ, у разі коли запит складено з порушенням вимог, викладених в абзацах першому та другому цього пункту, платник податків звільняється від обов'язку надавати відповідь на такий запит. Отже, уважно вивчайте отримані документи;

4) важливими реквізитами є дата і час, коли платника податків чекатимуть податківці.

На виконання вимоги щодо письмової форми запрошення наказом Міндоходів від 06.02.2014 р. №120 була затверджена форма повідомлення про запрошення платника по-

датків, зборів, платежів або його представників до органу доходів і зборів.

До речі, окружний адміністративний суд м. Києва у постанові від 12.09.2014 р. у справі №826/13658/14 щодо того, що контролюючий орган надіслав лист, у якому платник податків запрошувався 3 вересня 2014 року на 11.00 год. до податкового органу, зазначив: *«Листування податкового органу з відповідачем (лист від 1 вересня 2014 року №8277/10/26-51-25-34) здійснювалося не у спосіб, визначений пп. 20.1.1 Кодексу, та не за установленою наказом Міністерства доходів і зборів України від 6 лютого 2014 року №120 формою»*. Це є ще одним підтвердженням, що податківці не мають права запрошувати платників податків телефоном чи простим листом.

Що буде, якщо не з'явитися?

Отже, ми з'ясували, що право запрошувати податківці мають. Але чи мають платники податків обов'язок з'явитися і яка передбачена відповідальність за неявку?

Почнімо з відповідальності. Пункт 109.2 ПКУ передбачає, що вчинення платниками податків, їхніми посадовими особами та посадовими особами контролюючих органів порушень законів з питань оподаткування та порушень вимог, установлених іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, тягне за собою відповідальність, передбачену ПКУ та іншими законами України. Важливо з'ясувати, чи є неявка до податкової за запрошенням «податковим правопорушенням»? Податковими порушеннями вважаються протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених ПКУ та іншим законодавством.

Повернімося до запрошення платників податків. Контролюючий орган має право запросити платника податків з певних підстав до інспекції. Відповідальність встановлюється виключно законами України. Для того щоб її застосувати, вона має фізично існувати — тобто має бути чітко прописана норма у ПКУ або в іншому законі, де зазначено, які наслідки че-

кають платника податків за відмову з'явитися чи за неявку до податкового органу. Жоден пункт ПКУ не встановлює обов'язку платника податку з'явитися за запрошенням. Мало того, немає і норми, де було б зазначено, які наслідки тягне за собою відмова з'явитися чи неявка до податкового органу. ПКУ не вимагає від платника податків і письмово відповідати чи в якийсь інший спосіб реагувати на ці запрошення.

З'ясуємо, що робити платнику податків, які маємо варіанти поведінки.

1. Завітати до податкової. Це вдалий варіант, коли платник податків не хоче загострювати проблему. Бувають ситуації, коли платники самі зацікавлені з'явитися до податкової. Наприклад, у випадках, коли треба довести відсутність своєї провини у несвоечасній сплаті податків (якщо завинив банк), для зв'язання наявної нерухомої власності або транспортних засобів. Або щоб пересвідчитися в тому, що податківці мають правильну інформацію про розміри майна і правильно обчислили суму податку на нерухомість (норми ст. 266 ПКУ припускають оподаткування нерухомості, площа якої перевищує встановлені норми).

2. Відповісти письмово на запрошення. Доречно, якщо запрошення містить порушення в оформленні, наприклад не зазначено підстав. Відповідно, варто запропонувати податківцям зазначити в запрошенні підстави, з приводу яких слід з'явитися до інспекції. Також письмова відповідь доречна, коли запрошення було надіслано з недотриманням строку «за 10 днів», як передбачено податковим кодексом. Фактично платник податків може отримати запрошення після дати, на яку йому було призначено візит.

3. Проігнорувати запрошення, якщо платник податків не має бажання спілкуватися з податківцями. Жодна норма ПКУ не встановлює обов'язку платника податків з'явитися на запрошення. Оскільки такого обов'язку немає, платник податків має право проігнорувати запрошення.

Як казала одна мудра людина, «правильного вибору в реальності немає — є тільки зроблений вибір і його наслідки», тож який зробити вибір, — вирішувати тільки вам. ■

¹ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/40950572>.